

НАТХНЕННИК І УЧИТЕЛЬ

У житті кожного з нас є люди, зустріч з якими залишає назавжди особливі, яскраві спогади і впливає на нашу долю. Вони – ніби зірки, що пролітають по небу наших душ і, зникаючи, освітлюють його своїм незвичайним сяйвом. Таким був для мене Борис Абрамович Кругляк. Коли думаєш про нього, завжди бачиш перед собою його приємний усміхнений погляд, сповнений тепла і оптимізму. Важливо, щоб молода людина, яка обрала шлях в науку, отримала підтримку і цінні поради досвідченого керівника. Необхідно сказати, що Борис Абрамович не лише вселяв оптимізм і віру у таких людей, але й сам був такою людиною. Пам'ятаю, як він говорив у відповідь на моє скептичне ставлення до написання дисертації у наш складний час: «Так не завжди буде. Такого ставлення до наукових працівників не повинно бути у суспільстві». І, дійсно, пройшло небагато часу, коли відбулись певні позитивні зміни на краще.

Борис Абрамович не був кабінетним працівником, як ми часто думаємо про професорів, а живою, динамічною людиною, любив жартувати, при цьому завжди зберігаючи інтелігентність, м'який, теплий гумор. Інтелігентність його відчувалась в кожному слові, погляді, коли людина спілкувалася з ним.

У науковому житті Бориса Абрамовича була і моя дипломна робота про реалізацію столипінської аграрної реформи на Правобережній Україні. Саме він запропонував мені дослідити вплив реформи на розвиток економіки в окремих галузях. Тут певною мірою об'єднались наші наукові інтереси, оскільки його дослідження торкалися її впливу на розвиток внутрішньої торгівлі. Цікаво, що професор Б. А. Кругляк запропонував створити в інституті школу істориків-економістів – досить рідкісне явище в середовищі істориків-науковців. Цей напрям досліджень в історичній науці на зламі з економічними науками є досить складним і потребує великої і копіткої дослідницької роботи,

грунтового аналізу певних явищ під більш широким кутом зору історика. Це починаєш особливо розуміти після проведеної роботи над дисертацією.

Важливе значення для правильного осмислення моєї непростой теми дослідження мала монографія Б. А. Кругляка «Внутренняя торговля в России в конце XIX – начале XX в. На материалах Украины» (Самара, 1992). Необхідно зазначити, що ця книга стала для мене прикладом, як науковець має осмислювати, аналізувати та порівнювати певні явища економічного життя, відповідні категорії, робити статистичні підрахунки тощо. Зазначу також, що саме завдяки цьому, мені вдалося певною мірою продовжити дослідження історико-економічного напрямку в українській науці, разом з моїми колегами – колишніми аспірантами Бориса Абрамовича – Володимиром Молчановим та Вікторією Венгерською. Хоча напрям цей і залишається складним в історичній науці, однак ми продовжували його розвивати у низці своїх подальших статей. Сьогодні важливо також і те, що засвоєні принципи та методи історико-економічного напрямку допомагають мені знаходити малодосліджені аспекти в нових темах з проблем аграрного розвитку Волині в роки нової економічної політики (1921–1927 рр.).

«Большое видится на расстоянии», – писав С. Єсенін, і мені здається, що Борис Абрамович завжди міг правильно передбачити перспективу, маючи великий досвід життя. Про це яскраво свідчать захисти кандидатських дисертацій всіма його аспірантами й пошуковцями, незважаючи на його передчасну смерть. Тому що те, що він засіяв у наших душах, дало свої результати і було цінним.

Не можу не сказати також про добру, вірну, люблячу людину, яка була завжди поруч із Борисом Абрамовичем – його дружину Броніславу Аронівну. У спілкуванні з нею відчувалося, як вона любить і переживає за свого чоловіка, якими й повинні бути справжні відносини у сім'ї люблячих і підтримуючих один одного людей. Особливо залишилися в моїй пам'яті її хвилюючі слова, сказані нам в останні години перед смертю Бориса Абрамовича у лікарні: «Він вас усіх любив і завжди думав та переживав за кожного». За її розповідями,

Бориса Абрамовича любили по-справжньому й ті люди, з якими він працював у Самарі. І це, мабуть тому, що сам він любив людей, робив їм добро, піклувався про них. Тому частинка його душі залишилася і в Росії. Броніслава Аронівна ненадовго пережила свого чоловіка, сумуючи за ним та згадуючи його часто із сльозами на очах. Завдяки їй та її онуці Марині, яку він дуже любив, з наукових праць Б. А. Кругляка вдалося створити в Державному архіві Житомирської області його особовий фонд.

Марина Едуардівна, моя колишня студентка історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка, успішно закінчила навчання, захистила кандидатську дисертацію з історичних наук і гідно продовжує справу свого дідуся.

Закінчуючи свою розповідь про Бориса Абрамовича Кругляка як людину і науковця, хочеться сказати про важливість того, щоб і ми, зійшовши на науковій ниві завдяки йому, завжди пам'ятали про свого натхненника і вчителя, несли в собі частинку його світлої доброї душі і серця, передавали це молодим поколінням, з якими працюємо і навчаємо сьогодні.